

Η επαναστατική εφημερίδα – Η Northern Star (=το Αστέρι του Βορρά)

Του Κρις Χάρμαν, Καλοκαίρι 1984

Μτφρ: Αλέξης Λιοσάτος

Οι πρώτοι αγώνες του κινήματος της Βρετανικής εργατικής τάξης ήταν αδιαχώριστα δεμένοι με την έκδοση και τη διανομή εφημερίδων και περιοδικών. Οι κινητοποιήσεις που έφτασαν στην κορύφωσή τους με το τη σφαγή του «Πιτερλό» το 1819 (στο Μ λογοπαίγνιο με το Βατερλό, μια σφαγή εργατών που έγινε στην πλατεία του Άγιου Πέτρου –Πίτερ στα αγγλικά- στο Μάντσεστερ) και έπειτα οι κινητοποιήσεις για τις μεταρρυθμίσεις το 1830 σε πολύ μεγάλο βαθμό οργανώνονταν από εφημερίδες όπως η Political Register (Πολιτική Καταγραφή) του Combett (Κόμπετ) και η Black Dwarf (Μαύρο Αστέρι) του Γούλερ.

Ο φόβος για τις ανατρεπτικές επιδράσεις του ριζοσπαστικού τύπου στις κατώτερες τάξεις οδήγησε σε μια συνειδητή προσπάθεια επιχείρησης των κυβερνήσεων να μειώσουν την κυκλοφορία των εφημερίδων στο ελάχιστο, βάζοντας έναν απαγορευτικό φόρο Τύπου. Αλλά ο ριζοσπαστικός τύπος έβρισκε τρόπους να τον αποφεύγει (όπως εκδίδοντας έντυπα που υποτίθεται ότι δεν ήταν εφημερίδες επειδή περιλάμβαναν μόνο σχόλια και όχι ειδήσεις) ή και να παραβαίνει ανοιχτά το νόμο, όταν οι μεσαίες τάξεις είχαν πετύχει τη μεταρρύθμιση του 1832, που άφηνε την εργατική τάξη χωρίς δικαιώματα. Ο βασικός πρωταγωνιστής αυτής της προσπάθειας ήταν η οκτασέλιδη εβδομαδιαία **Poor Man's Guardian** (=ο φύλακας του φτωχού) που εκδιδόταν από τον Χένρι Χέθινγκτον και στην αρχισυνταξία της για μεγάλο διάστημα υπαρχής της βρισκόταν ο Μπράιαν Μπρόντερ Ο' Μπράιαν. Η εφημερίδα καταπιάστηκε σοβαρά με τις κινητοποιήσεις των συνδικάτων που ξεπήδησαν στα μέσα του 1830

και η κυκλοφορία της ανέβηκε στα 16.000 φύλλα, παρά τις επαναλαμβανόμενες συλλήψεις και φυλακίσεις όποιων συμμετείχαν στην έκδοση και διανομή της. Η επιτυχία της ανάγκασε την κυβέρνηση να ακολουθήσει μια διαφορετική τακτική το 1836- να καταργήσει το φόρο Τύπου και αντ' αυτού να αφήσει τους νόμους της αγοράς να οδηγήσουν στο περιθώριο τις -φτωχές σε κεφάλαια-ριζοσπαστικές εφημερίδες. Στην αρχή το μέτρο φάνηκε να έχει επιτυχία. Η κυκλοφορία της **Poor Man's Guardian** άρχισε να πέφτει καθώς το συνδικαλιστικό κίνημα γνώρισε πτώση το 1835-6, και ο Χέθρινγκτον την έκλεισε, κάνοντας στροφή σε πιο πετυχημένες εφημερίδες, που με τα δικά του λόγια ασχολιόντουσαν με «το αστυνομικό ρεπορτάζ, με φόνους, βιασμούς, αυτοκτονίες, πυρπολήσεις, ακρωτηριασμούς, με θεατρικά έργα, αγώνες δρόμου, πυγμαχία και όλους τους άλλους τρόπους διασκέδασης». Αλλά έπειτα, το Νοέμβρη του 1837 άρχισε να εκδίδεται η **Northern Star (Νόρδερν Σταρ)** στην πόλη Λιντς.

Ήταν μια οκτασέλιδη βδομαδιάτικη εφημερίδα-«σεντόνι» (δηλαδή περίπου στο μέγεθος της σημερινής **Financial Times**), γεμάτη με στήλες και μια εικόνα ανά πέντε θέματα, και κόστιζε τέσσερις και μισό πένες (σε μια εποχή που ο εργάτης έβγαζε ελάχιστα, ένα σελίνι τη μέρα.) {στΜ. 1 πένα=1/100 λίρας= 1/12 σελινίου} Ωστόσο γνώρισε τεράστια επιτυχία. Μέχρι το Φλεβάρη του 1837 πουλούσε 10.000 φύλλα τη βδομάδα, κι ένα χρόνο αργότερα ανταγωνιζόταν την καθημερινή εφημερίδα του Λονδίνου, **The Times**, με πωλήσεις που ξεπερνούσαν τα 50.000 φύλλα. Το ταχυδρομείο υποχρεώθηκε να αγοράσει ειδικά φορτηγά, πέρα από τις συνηθισμένες ταχυδρομικές άμαξες, για τη διανομή της!

Η αναγνωσιμότητά της ήταν σχεδόν σίγουρα 10 ή 20 φορές πάνω από τον αριθμό πωλήσεών της. Την αγόραζαν ταβερνιάρηδες για τους πελάτες της εργατικής τάξης, και ομάδες εργατών αγόραζαν συνεταιρικά από μια εφημερίδα για να τη διαβάζουν όλοι μαζί. Ο Μπέντζαμιν Ουίλσον, ένας χαρτιστής από το Χάλιφαξ, περιγράφει τι γινόταν στη βιομηχανία μαλλιού: «το συνηθίζαμε να συναντιόμαστε σε σπίτια φίλων, να διαβάζουμε την εφημερίδα και να συζητάμε για τις πολιτικές εξελίξεις.» Μια άλλη μαρτυρία

έχουμε από την πόλη Τοντμόρντεν : τη μέρα που κυκλοφορούσε η **Northern Star**, άνθρωποι συνέρρεαν καταλαμβάνοντας το δρόμο και περιμένανε με αγωνία την άφιξή της, “κάτι που ήταν πρωτόγνωρο για εκείνη την εποχή” (αναφέρεται στο *The Early Chartist*, της Ντόροθι Τόμπσον, Λονδίνο 1971, σελ. 13)

Στο Λέισεστερ, οι εργάτες στον ιματισμό συγκεντρώνονταν στο εργοστάσιο για το απογευματινό διάλειμμα για τσάι: «κάποιοι κάθονταν στα σκαμπό της εργασίας τους, άλλοι σε τούβλα, άλλοι σε ξύλινες σανίδες... διαβάζονταν σύντομα άρθρα της **Northern Star**, κι έπειτα αυτά αποτελούσαν και το βασικό θέμα για σκέψη και συζήτηση για το υπόλοιπο της ημέρας.»

Με τα κριτήρια που περιγράψαμε πριν- γενικές ιδέες, εμπειρίες, “τι να κάνουμε”- δεν υπάρχει αμφιβολία ότι το κλειδί για την επιτυχία της εφημερίδας ήταν η ικανότητα να εκφράζει εκατοντάδες χιλιάδες εργάτες που συμμετείχαν σε ένα κίνημα που ακολουθούσε ανοδική τροχιά. Τις χρονιές 1837-1839 υπήρξε ένα ξέσπασμα μαζικών αγώνων- ενάντια στη μαζική εξαθλίωση των ανθρώπων της δουλειάς σαν αποτέλεσμα των επιπτώσεων της οικονομικής καταπίεσης, ενάντια στις προσπάθειες της κυβέρνησης Whig (Ουίγκ, πολιτικό κόμμα) να επιβάλει την τροποποιητική πράξη του Νόμου των Φτωχών του 1834, με τα φτωχοκομεία του στις βιομηχανικές περιοχές του Βορρά {στΜ. Ο Νόμος των Φτωχών ίσχυε με διάφορες τροποποιήσεις από τον 16^ο αιώνα στην Αγγλία, αφορώντας το σύστημα κοινωνικής προστασίας των φτωχών- η τροποποιητική πράξη του 1834 υποχρέωνε τους άπορους και τους άνεργους να επιλέξουν ανάμεσα σε ένα οποιοδήποτε μεροκάματο, όσοδήποτε χαμηλό, και την ταπείνωση του φτωχοκομείου. Η κοινωνική “βοήθεια” ήταν υπολογισμένη ώστε να είναι λιγότερο ελκυστική από οποιαδήποτε άλλη χειρότερη διαθέσιμη λύση} , ενάντια στην «Αστυνομική Δράση» (νέες αστυνομικές δυνάμεις που αντικαθιστούσαν τους εκλεγμένους αστυνομικούς) , ενάντια στη δίκη και την απέλαση ενός ηγέτη στην απεργία των υφαντουργών στη Γλασκόβη, για τη διεκδίκηση δικαιώματος ψήφου για την εργατική τάξη, ακόμα και ενάντια στην καταστολή μιας εξέγερσης στον Καναδά από

βρετανικά στρατεύματα.

Έτσι ένα φύλλο της **Northern Star** στις 13 Ιανουαρίου 1838 έγραφε: «οι στήλες μας για άλλη μια φορά βρίθουν από διαδηλώσεις. Παντού οι άνθρωποι φαίνεται να ζωντανεύουν. Στο παρόν φύλλο συναντάει κανείς ραπόρτα από συγκεντρώσεις στη Στάλιμπριτζ, τη Λιντς και τη Μπράντφορντ...Μια σύντομη αναφορά στη δημόσια συγκέντρωση στη Χάλ για το καναδικό ζήτημα...και στη Χάντερσφιλντ , όπου η σθεναρή αποφασιστικότητα των ανθρώπων ματαίωσε τον διορισμό υπαλλήλου που θα ήταν υπεύθυνος για την εφαρμογή του Νόμου των Φτωχών ...»

Το προηγούμενο φύλλο, της 6^{ης} Ιανουαρίου, περιείχε ανταποκρίσεις από συγκεντρώσεις στη Μπάρνσλεϊ (για την τοπική Αστυνομική Δράση), στη Λιντς και στη Χάντερσφιλντ (για τους συνεταιρισμούς), στην Αλμόνμπερι, στη Χάλιφαξ, στη Ντιούζμπερι (για τον Νόμο των Φτωχών), στη Σάντλουορθ (για τους εργάτες μαλλιού που τράβηξαν στα δικαστήρια τον εργοδότη τους), στη Μάντσεστερ (για τα γεγονότα στον Καναδά) , στη Χάιντ (για τον νόμο των Φτωχών) , στη Χάντερσφιλντ και τη Μπράντφορντ (για τον Νόμο των Φτωχών), όπως επίσης και μια λίστα οικονομικών ενισχύσεων στους υφαντουργούς της Γλασκόβης και το ρεπορτάζ μιας «σπουδαίας διαδήλωσης» στη Νορδάμπερλαντ και τη Ντούρχαμ, όπου οι άνθρωποι επινόησαν και φώναξαν τα συνθήματα : «η οργή του θεού πρέπει να πέσει πάνω σε αυτούς που χωρίζουν έναν άντρα από τη γυναίκα του» , «πήγαινε πλούσιε να κλάψεις και να ουρλιάξεις για τις δυστυχίες που θα σε βρούνε», «για τη γυναίκα μας και το παιδί μας θα πολεμήσουμε μέχρι εσχάτων», «οι γενναίοι πατριώτες θα καταφέρουν να υπερασπιστούν το Σύνταγμα του Καναδά».

Με αναφορές στις ομιλίες αυτών των συγκεντρώσεων, η εφημερίδα εξηγούσε τα γεγονότα σε γλώσσα που οι αναγνώστες της (και ίσως το πιο σημαντικό, εκείνοι που άκουγαν τους άλλους να διαβάζουν φωναχτά) μπορούσαν εύκολα να κατανοούν. Μπορούσε να μεταδώσει τον τρόπο (στΜ. στους «από πάνω») για τη «Βαστίλλη» του Νόμου των Φτωχών, τις απόπειρες των εργοδοτών να κόψουν τους μισθούς

με νόμιμα μέσα, τις στερήσεις με τις οποίες οι άνθρωποι αναγκάζονταν να ζήσουν. Αλλά μπορούσε εξίσου να μεταδώσει κάτι πολύ σημαντικό: την αίσθηση ενός ανοδικού κύματος αγώνων ενάντια σε όλα αυτά τα γεγονότα. Αντανakλούσε την εμπειρία, αλλά ταυτόχρονα την επεξεργαζόταν, την «φίλτραρε» και την ενίσχυε.

Δεν ήταν μόνο τα ραπόρτα-ρεπορτάζ που το έκαναν αυτό. Το ίδιο έκαναν και πολλά από τα άρθρα της εφημερίδας (στΜ άρθρα γνώμης= articles, αντίθετα reports=ραπόρτα/ρεπορτάζ είναι τα κείμενα περιγραφής, πχ περιγραφή μιας διαδήλωσης). Η εφημερίδα είχε συνεργάτες, όπως τον ιδιοκτήτη Φίργκους Ο' Κόννορ, που διέθετε οξυμένη την ικανότητα να εκφράζει την απογοήτευση και την οργή των καταπιεσμένων και των εκμεταλλευομένων με δικά τους λόγια.

Ο Τζ.Ντ.Χ. Κόουλ περιέγραφε πως: « ο Φίργκους Ο' Κόννορ ήταν αδιαμφισβήτητα ο πιο αγαπητός αλλά και ο πιο μισητός άνθρωπος του κινήματος των Χαρτιστών. Όχι μόνο σε μια περιοχή αλλά και σε ολόκληρη την Αγγλία, ασκούσε τεράστια επιρροή πάνω στους ανθρώπους... Η μετριοπάθεια στην ομιλία δεν ήταν ίδιον της προσωπικότητάς του, και η συνήθεια να γράφει σχεδόν ακριβώς όπως μιλάει καλλιεργούταν όλο και πιο πολύ μέσα του-χρησιμοποιώντας τις λέξεις και φράσεις ως μέσο για να διεγείρει τα πάθη των αναγνωστών, όχι λογομαχώντας αλλά υπερασπιζόμενος φλογερά τα πιστεύω του, και χωρίς να πλαισιώνει στο ελάχιστο τους σφόδρα παθιασμένους και τεκμηριωμένους λόγους του με αφηρημένες ιδέες... Η συναίσθησή του για τα βάσανα των ανθρώπων ήταν ισχυρή κι αυθεντική, κι έκανε τους εξαθλιωμένους και καταπιεσμένους σε όλη την Αγγλία να τον βλέπουν σαν φίλο, να τον συγχωρούν και να τον αγαπούν ό,τι στραβό και να έκανε.» (**Chartist Studies**, σελ.300-301).

Μπορούσε να υπερηφανεύεται ότι αυτό του έδινε κύρος ανάμεσα στις φτωχές μάζες των εργατών στον ιματισμό και στα ορυχεία και των εργοστασιακών εργατών. Τυπικό του ύφους που προσέδιδε στην εφημερίδα ήταν ένα κεντρικό άρθρο για την τροποποιητική πράξη του Νόμου των Φτωχών στο πρώτο φύλλο του 1838: «Αυτή η

Πράξη αποτελεί προσβολή για τους πλούσιους, κοροϊδία για τους φτωχούς και προδοσία απέναντι στη φύση. Αποτελεί έναν κλέφτη, απέναντι στον οποίο θα έπρεπε να ξεσηκωθεί κατακραυγή, ένα τρελό σκυλί που πρέπει να κυνηγηθεί από λόφο σε λόφο κι από λιβάδι σε λιβάδι. Όποιος πέσει στη μάχη ενάντια στον εχθρό του έθνους θα αξίζει περισσότερο ένα μνημείο στη μνήμη του, απ'όσο ένας εκπαιδευμένος πολεμιστής που πουλάει τον εαυτό του έναντι αμοιβής, αδιαφορώντας για τους σκοπούς της υπηρεσίας που του έχει ανατεθεί.»

Δεν ήταν ακριβώς η τεκμηριωμένη επιχειρηματολογία που θα έβρισκες σε πολλά άλλα ριζοσπαστικά έντυπα. Ήταν ένα υβρεολόγιο που συχνά βασιζόταν σε αντιφατικά συμπεράσματα. Αλλά έπιανε το σφυγμό κυριολεκτικά εκατομμυρίων ανθρώπων, και κάνοντας αυτό τους έφερε πιο κοντά στο να κατανοήσουν την πραγματική πηγή της καταπίεσής τους.

Οι άνθρωποι διψούσαν να διαβάσουν την εφημερίδα, γιατί τους έλεγε ό,τι οι ίδιοι και χιλιάδες άλλοι άνθρωποι όπως αυτοί ένιωθαν και βίωναν. Και όχι μόνο τη διαβάζανε. Την τροφοδοτούσαν με ραπόρτα και βοηθούσαν στη διακίνησή της. Είχε ανταποκριτές απ' οπουδήποτε γινόταν ο παραμικρός εργατικός αγώνας. Όπως έγραψε ο αρχισυντάκτης της το 1841: «**Η Star** έχει περισσότερο πρωτογενές υλικό απ' ό,τι οποιεσδήποτε άλλες δέκα εφημερίδες μαζί στο βασίλειο». Ήταν αυτό το χαρακτηριστικό που έκανε την εφημερίδα κάτι περισσότερο από αναγνωστικό αντικείμενο: την έκανε παράλληλα οργανωτή του κινήματος.

Η **Northern Star** συχνά θεωρείται ως υποπροϊόν του κινήματος των χαρτιστών. Αλλά στην πραγματικότητα ξεκίνησε να εκδίδεται έξι ολόκληρους μήνες πριν το κίνημα των χαρτιστών συγκροτηθεί επίσημα στη βάση συνάντησης ανθρώπων όπως ο Λόβεντ στο Λονδίνο, ανθρώπων πολύ πιο μετριοπαθών από τον Ο' Κόννορ. Ήταν ο τρόπος της **Northern Star** να παρακινεί σε δράση γύρω από μια ολόκληρη ποικιλία «οικονομικών» θεμάτων- ειδικά για το Νόμο των Φτωχών και το ζήτημα των συνδικαλιστικών δικαιωμάτων- που οδηγούσε στην πολιτική γενίκευση που τροφοδότησε την τόσο μαζική βάση

του κινήματος για τα εκλογικά αιτήματα των Χαρτιστών. Αυτό φάνηκε από τον βαθμό στον οποίο ο Ο' Κόννορ μπόρεσε να κυριαρχήσει στο κίνημα για δέκα χρόνια, ενώ αυτοί που το είχαν ξεκινήσει "επίσημα" πολύ σύντομα περιθωριοποιήθηκαν. Ωστόσο, το κύρος της **Star** δε βασιζόταν μόνο στην αποτύπωση της εμπειρίας. Ο Ο' Κόννορ ήταν αρκετά ώριμος για να τραβήξει στην εκδοτική του ομάδα ανθρώπους που είχαν την καθαρότητα των ιδεών που αυτός στερούταν. Όπως παρατήρησε η Ντόροθι Τόμπσον, «στο προσωπικό του συγκαταλέγονταν κάποιοι από τους ικανότερους ανθρώπους του κινήματος». Συγκεκριμένα, ο κύριος αρθρογράφος από το 1838 ως το 1840, ο Μπρόντερ Ο' Μπράϊαν κι ο αρχισυντάκτης για σχεδόν ολόκληρη τη δεκαετία του 1840, ο Τζούλιαν Χάρνι, ήταν στην πραγματικότητα άνθρωποι που πήραν πολύ στα σοβαρά τη διατύπωση ξεκάθαρων ιδεών κι επιχειρημάτων ενάντια στην ιδεολογία της άρχουσας τάξης. Και οι δύο βασίστηκαν στις ιδέες της άκρας αριστερής πτέρυγας της Γαλλικής Επανάστασης: ο Ο' Μπράϊαν μετέφρασε στα αγγλικά το βιβλίο του Μπουοναρότι για τη «Συνωμοσία των ίσων» του Μπαμπέφ κι έγραψε ο ίδιος μια ημιτελή βιογραφία του Ροβεσπιέρου, ενώ ο Χάρνι ήταν ο μόνιμος σύνδεσμος με τους πρόσφυγες των ευρωπαϊκών επαναστατικών κινήματων. Αλλά και οι δυο έπρεπε να πάνε παραπέρα, να καταπιαστούν με τις οικονομικές θεωρίες της ανερχόμενης βιομηχανικής αστικής τάξης. Δεν μπόρεσαν παρά μόνο εν μέρει να το πετύχουνε αυτό, αλλά τουλάχιστον ξεκίνησαν να διαμορφώνουν κάποιες σκέψεις που κατάφερε να επεξεργαστεί ο Μαρξ για να συγκροτήσει μια συγκεκριμένη κριτική της αστικής κοινωνίας σαν σύνολο. Και εκείνοι χρησιμοποίησαν αυτές τις σκέψεις για να κάνουν τους εργάτες να αρχίσουν να συνειδητοποιούν τα ταξικά τους συμφέροντα. Όπως εξηγούσε ο «μετριοπαθής» μεταρρυθμιστής Φράνσις Πλέις:

«Ο Ο' Μπράϊαν διατύπωνε στην εφημερίδα σκέψεις που ταυτίζονταν πλήρως με αυτές της συντριπτικής πλειοψηφίας των εργατών που έδειχναν κάποιο ενδιαφέρον για τα κοινά. **Ο σκοπός του ήταν πάντα η καταστροφή της ατομικής ιδιοκτησίας, όλων των κερδών, όλων των τόκων, όλης της συσσώρευσης...**» (αναφέρεται στον

Κόουλ, σελ .245).

Τυπικό της διαύγειας με την οποία έγραφε ήταν ένα άρθρο για την Ιρλανδία στη **Star** της 27ης Φλεβάρη 1838:

«Αυτή η κλίκα (δηλ. της κυβέρνησης) κάνει λόγο δήθεν για τις αποικίες ΜΑΣ. Λένε ψέματα οι απατεώνες. Εμείς δεν έχουμε καμία αποικία- η αριστοκρατία μας, οι έμποροι κατέχουν αποικίες σε όλα τα μήκη και τα πλάτη της γης, αλλά ο λαός της Αγγλίας, ο πραγματικός λαός της Αγγλίας δεν έχει στην ιδιοκτησία του ούτε ένα κομματάκι γης στη δική του χώρα, πόσο μάλλον αποικίες στις άλλες χώρες. Αυτό που αποκαλούν «αποικίες» ανήκει στους εχθρούς μας, στους καταπιεστές μας, στους δυνάστες μας.»

Το πιο αδύναμο σημείο της εφημερίδας ήταν όταν έφτανε στο “τι να κάνουμε”. Οι αδυναμίες της ήταν αδυναμίες του Ο’ Κόννορ, που ναι μεν μπορούσε λαμπρά να αποτυπώνει τους πόνους των ανθρώπων, αλλά ήταν εντελώς ανίκανος να καταλήγει σε μια συγκεκριμένη στρατηγική και τακτική για να τους παρακινήσει, και πάντα έκανε πίσω σε κρίσιμες στιγμές του αγώνα.

Ήταν εύκολο για την εφημερίδα να λέει “τι να κάνουμε” στο πρώτο «φούσκωμα» του κινήματος, είτε το 1837-8, είτε το 1841-2 είτε το 1847-8. Πρακτικά καλούσε το λαό να μείνει ενωμένος σε ένα μαζικό κίνημα διαμαρτυρίας, να βασίσει τις ελπίδες του στη δική του δύναμη και όχι στο να δώσει “ηθικό κίνητρο” στην άρχουσα τάξη για να της αλλάξει γνώμη («ηθική αλητεία» ήταν ο χαρακτηρισμός της εφημερίδας για την έκφραση «ηθικό κίνητρο» το 1838). Αλλά όταν το κίνημα αντιμετώπιζε τριγμούς, όπως τα καλοκαίρια του 1839 και του 1842 και την άνοιξη του 1848, η εφημερίδα ήταν ανήμπορη να δώσει οποιαδήποτε ξεκάθαρη ώθηση προς τα εμπρός. Και έτσι, μετά τις στιγμές κορύφωσης του κάθε αγώνα, η κυκλοφορία της έπεφτε ραγδαία, σε 18,000 το 1840, σε 12,000 το 1842, σε 6,000 το 1846, ξεπέρασε πάλι τα 10,000 το 1848, για να ξανακάνει βουτιά στα 5000 το 1850. Παρ’ όλα αυτά, συγκράτησε συσπειρωμένο τον πυρήνα του πρώτου παγκοσμίως κινήματος της εργατικής τάξης για πάνω από μια δεκαετία, αν και σε δύσκολες εποχές, όταν, σύμφωνα με τα λόγια κάποιου που

κριτίκαρε τον «εξτρεμισμό» του κινήματος, αποτελούνταν μόνο από «μίζερες παρέες μιας-δυο ντουζίνων ανθρώπων σε κάθε πόλη, που γενικά συναντιόντουσαν σε κάποια μπυραρία και αποκαλούσαν τους εαυτούς τους 'Τμήματα της Εθνικής Οργάνωσης Χαρτιστών'». (Μάθιου Φλέτσερ, από την πόλη Μπέρι, αναφέρεται από τη Ντόροθι Τόμπσον, σελ.77). Κι ήταν, από πολλές πλευρές, ένα φωτεινό παράδειγμα του τι μπορεί να πετύχει μια επαναστατική εφημερίδα της εργατικής τάξης.

<https://www.marxists.org/archive/harman/1984/xx/revpress.html>